

Ada Domańska*
Robert Zajkowski**

Percepcja wybranych aspektów wpływu instytucji otoczenia biznesu na przedsiębiorczość w regionie lubelskim

Wstęp

Uwarunkowania współczesnej gospodarki rynkowej stawiają niezwykle wysokie wymagania przed podmiotami gospodarczymi. Przedsiębiorstwa zorientowane na osiąganie sukcesu rynkowego zmuszone są do ciągłego poszukiwania przewag konkurencyjnych. Ich głównym źródłem są przede wszystkim inwestycje w ciągły rozwój ilościowy i jakościowy zasobów wytwórczych, jak i doskonalenie miękkich czynników sukcesu, w tym podnoszenie kompetencji zasobów ludzkich. Wszystkie działania prorozwojowe indukują nieustanne zapotrzebowanie na środki finansowe lub kapitałowe. Główne ich źródła to zasoby własne podmiotów gospodarczych wypracowane i zakumulowane dzięki prowadzonej działalności. Obok jednak własnych zasobów finansowych przedsiębiorstwa mogą liczyć na relatywnie duże wsparcie różnorodnych działań ze strony ponadnarodowego systemu wsparcia. Jego celem jest szeroko rozumiane podniesienie konkurencyjności gospodarczej krajów Unii Europejskiej poprzez obniżanie progu trudności podejmowania i realizacji innowacji, zmniejszenie stopnia ryzyka i niepewności oraz pomoc przedsiębiorcom wprowadzającym innowacje w dokonywaniu możliwie najbardziej trafnych wyborów [Matusiak K.B., Bąkowski A., 2008, s. 18]. W praktyce gospodarczej wsparcie dystrybuowane jest za pośrednictwem różnorodnych instytucji otoczenia biznesu. Ich działalność może wywierać deterministyczny wpływ na przyrost liczby przedsiębiorstw, branże w których będą one działać, zasięg terytorialny działalności, a także ich innowacyjność i nowoczesność. Ponad-

*Mgr, Zakład Rynków Finansowych, Wydział Ekonomiczny, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, ada.domanska@poczta.umcs.lublin.pl, 20-031 Lublin, Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5

**Dr, Katedra Bankowości, Wydział Ekonomiczny, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, robert.zajkowski@poczta.umcs.lublin.pl, 20-031 Lublin, Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 5

to, udzielone wsparcie może wpływać na zdolność przetrwania podmiotów gospodarczych.

Warto zauważyć, że województwo lubelskie, jako jeden z najbiedniejszych regionów Unii Europejskiej, otrzymuje relatywnie duże wsparcie, którego celem jest między innym rozwój przedsiębiorczości (zobacz tablica 1).

Tablica 1. Poziom wsparcia unijnego dla województwa lubelskiego w mln zł

Wyszczególnienie	Wsparcie
Wydatki poniesione przez beneficjentów, wykazane we wnioskach o płatność	2 820,5
Pozostałe zakontraktowane środki (jeszcze niewydatkowane przez beneficjentów)	9 79,9
Pozostała alokacja (jeszcze nieobjęta kontraktacją)	1 099,1

Źródło: [Stan wdrażania Regionalnych Programów..., 2012, s. 10]

Przywołane problemy badawcze stanowią przedmiot badań realizowanych w ramach projektu pt. „Wpływ działalności instytucji otoczenia biznesu na rozwój przedsiębiorstw we wczesnych fazach ich funkcjonowania”. Zrealizowane badania bezpośrednio, przeprowadzone wśród przedsiębiorstw, które współpracowały z instytucjami otoczenia biznesu, posłużyły do identyfikacji narzędzi i instrumentów wykorzystywanych przez IOB w procesie rozwoju przedsiębiorczości. Ocenione zostało postrzegane natężenie ich wykorzystania, a także subiektywnie oceniana skuteczność. Ponadto, została dokonana również próba zdefiniowania czynników i działań umożliwiających poprawę oraz usprawnienie obecnego systemu wsparcia.

Celem niniejszego artykułu jest analiza porównawcza opinii przedsiębiorstw o działalności instytucji otoczenia biznesu i ich wpływie na wybrane aspekty rozwoju przedsiębiorczości oraz przedsiębiorstw w regionie. Grupy porównawcze stanowią przedsiębiorcy korzystający wyłącznie ze wsparcia finansowego oraz łączonych form obejmujących wsparcie finansowe i pozafinansowe (doradcze, kompetencyjne, szkoleniowe itp.).

1. Wybrane problemy rozwoju i wsparcia przedsiębiorczości

Przedsiębiorczość jest zagadnieniem, które ma charakter interdyscyplinarny. Można ją rozpatrywać jako cechę charakteru, która wyraża się w innowacji, odwadze i aktywnym zachowaniu ludzi, która prowa-

dzi do założenia działalności gospodarczej [Grzegorzewska-Mischka, 2010, s. 179]. Przedsiębiorczość jest również rozumiana jako proces, podczas którego tworzone jest coś nowego i wartościowego, przy założeniu, że proces ten pociąga za sobą ryzyko. Istnieje również definicja, która mówi, że przedsiębiorczość to rodzaj aktywności ludzi, którzy działają indywidualnie lub wewnątrz organizacji. Ich czyny polegają na wykorzystaniu pojawiających się w otoczeniu okazji, przez realizację przedsięwzięć, które przynoszą efekty ekonomiczne i pozaekonomiczne samym przedsiębiorcom jak i otoczeniu [Janasz, 2004, s. 18-24].

Istotnym problemem przedsiębiorstw jest konieczność ciągłego dostosowania do zmienności otoczenia oraz wypracowania korzystnej pozycji konkurencyjnej. Powstanie i późniejsze przetrwanie przedsiębiorstw jest w dużym stopniu zależne od rozwoju infrastruktury instytucjonalnej, a instytucje otoczenia biznesu są elementem owej infrastruktury [Commision Staff Working Paper, 2001, s. 7].

Wsparcie ze strony instytucji okołobiznesowych należy rozpatrywać w kontekście polityki regionalnej, ponieważ infrastruktura ta nie jest jednakowa w poszczególnych częściach kraju. Także potencjał przedsiębiorstw jest odmienny. Warto zaznaczyć, że przedsiębiorczość ma duży wpływ na konkurencyjność obszaru, w którym funkcjonuje, a także decyduje o aktywności zawodowej ludności. Ponadto, absorbuje czynniki rozwoju, które są specyficzne dla danego regionu. Stąd przedsiębiorstwa są ważnym elementem rozwoju gospodarczego w regionie. Dlatego istotną kwestią jest zbudowanie właściwego systemu ich wsparcia, tak aby mogły odegrać przypisywaną im rolę.

Badania przeprowadzone w krajach Unii Europejskiej wykazały, że instytucje otoczenia biznesu coraz częściej oferują usługi, które wykazują wyższy stopień zintegrowania (konglomeracji). Uzasadnieniem dla tego typu działań jest fakt, że zazwyczaj nie jest możliwe rozwiązanie kwestii finansowych przedsiębiorstwa, jeżeli nie rozwija się ono w innych obszarach jak marketing, zasoby ludzkie czy rozwój techniki i technologii. W praktyce oznacza to wsparcie finansowe połączone z usługami koncentrującymi się na podnoszeniu zdolności do zarządzania przedsiębiorstwem. Jedną z zalet lepszej koordynacji usług wsparcia świadczonych przez IOB jest to, że przedsiębiorstwa mają na bieżąco dostęp do zindywidualizowanych pakietów usług odpowiednich do ich potrzeb. Zatem zapewnienie spójności, jakości i dopasowania wsparcia

do potrzeb jednostek gospodarczych staje się w rozwiniętych krajach Europy ważnym zadaniem dla instytucji otoczenia biznesu.

Wyniki badań uzyskane na reprezentatywnych próbach niemieckich firm wskazują, że finansowe programy wsparcia są skuteczne przede wszystkim przy łagodzeniu początkowej fazy działania przedsiębiorstw. Jednakże należy zaznaczyć, że przedsiębiorstwa, które otrzymały tego typu wsparcie nie wykazały w krótkim okresie wzrostu zatrudnienia. Jednak dostęp do zasobów finansowych zmniejszył presję gospodarczą związaną z generowaniem wysokich obrotów i zysków w początkowym studium funkcjonowania przedsiębiorstwa. W konsekwencji prowadziło to najczęściej do stabilizacji biznesu, bardziej harmonijnego rozwoju i w konsekwencji wyższych stóp zwrotu (rentowności) w przyszłości.

Należy również zauważyć, że przedsiębiorcy, którzy uczestniczyli w indywidualnych szkoleniach przed uruchomieniem biznesu, w późniejszym czasie wykazały wzrost zatrudnienia w stosunku do pozostałych badanych. Natomiast osoby, które przed założeniem przedsiębiorstwa były osobami bezrobotnymi zauważyły istotny pozytywny wpływ wsparcia merytorycznego udzielonego na etapie funkcjonowania przedsiębiorstwa na dodatni wzrost obrotów [Eckl i inni, 2009, s. 19].

Istotny wpływ wsparcia merytorycznego zauważono również na podstawie badań przeprowadzonych w Szwecji. Zgodnie z wynikami odnotowano pozytywny wpływ wsparcia finansowego i pozafinansowego na globalną produkcję przedsiębiorstw mierzoną wskaźnikami wartości dodanej. Firmy, które otrzymały wsparcie uzyskiwały średnio o 14,3 % wyższą produkcję niż firmy, które wsparcia nie otrzymały. Ponadto, przedsiębiorstwa, które skorzystały z usług „miękkich” IOB realizowały średnio o 19,5% wyższe inwestycje niż pozostałe podmioty [Månsson, Widerstedt, 2012, s. 18-20].

London Chamber of Commerce and Industry zaobserwował, że londyńscy przedsiębiorcy dosyć chętnie zwracają się po poradę do podmiotów, które posiadają odpowiednią wiedzę i kwalifikacje. Instytucje otoczenia biznesu zapewniają im informacje, porady i wskazują potencjalnych inwestorów. Jednakże, zdaniem londyńskich przedsiębiorstw skorzystanie ze wsparcia IOB często absorbuje dużo czasu. Z tego powodu ponad jedna czwarta respondentów przeprowadzonego badania wskazała, że nie skorzysta ze wsparcia w trakcie prowadzenia działalności. W innych przypadkach niski stopień absorpcji usług ofe-

rowanych przez IOB może być spowodowany brakiem świadomości oraz wiedzy o ich funkcjonowaniu. W tych okolicznościach wydaje się, że konieczne jest podjęcie działań umożliwiających lepszy transfer wiedzy i informacji [Business support services..., 2012, s. 10].

Generalnie doświadczenia przedstawionych państw „starej” Unii Europejskiej jednoznacznie wskazują, że podmioty gospodarcze prowadzące działalność preferują wiązane wsparcie, obejmujące obok zasilania kapitałowego, także pomoc o charakterze eksperckim i merytorycznym. Prowadzi to do sytuacji, w której krajowe IOB specjalizują się w oferowaniu odpowiednio skonstruowanych konglomeratów wspierających rozwój przedsiębiorczości.

2. Postrzeganie działalności IOB przez przedsiębiorców z województwa lubelskiego

W dalszej części opracowania zaprezentowane zostały wyniki badań przeprowadzonych wśród przedsiębiorstw działających na terenie województwa lubelskiego.

Celem badania było poznanie opinii beneficjentów na temat udzielonego przez instytucje otoczenia biznesu wsparcia oraz jego wpływu na rozwój przedsiębiorstwa. Jednym z celów częściowych badań była analiza porównawcza opinii przedsiębiorstw na temat działalności instytucji otoczenia biznesu i ich wpływie na wybrane aspekty, czyli rozwój przedsiębiorczości oraz przedsiębiorstw w regionie. Do realizacji postawionego celu badawczego przeprowadzony został celowy dobór próby. W procesie typowania podmiotów do badań posłużono się dwoma grupami kryteriów. Dobierano podmioty, które uzyskały wsparcie ze strony IOB oraz jednocześnie podjęły działalność po 2004 roku. Można zatem zauważyć, że respondentami badania były przedsiębiorstwa, które teoretycznie posiadały możliwość skorzystania ze wszystkich programów wspierających rozwój przedsiębiorczości, dostępnych po wejściu Polski do Unii Europejskiej.

Podmioty uczestniczące w badaniu zostały wytypowane metodą nieprobabilistyczną, czyli nieopartą na zasadach rachunku prawdopodobieństwa [Kramer, 1994, s. 218], polegającą na celowym wyborze jednostek (próbę ekspercką) [Frankfort-Nachmias, Nachmias, 2001, s. 199]. Głównym powodem takiego wyboru były szczególne kompetencje respondentów do wypowiedzania się w określonych obszarach problemowych. Dobrane zostały więc jednostki potrafiące wskazać i ocenić wy-

brane czynniki, motywacje, przesłanki i zależności, które stanowią ważny wkład informacyjny sprzyjający realizacji założonych celów badawczych. Wybór celowy do badania opinii dotyczących wąskich segmentów rynku, wskazywany jest w literaturze przedmiotu i uznawany za najbardziej zasadny w przypadku niektórych typów badań [Szreder, 2004, s. 51].

Badanie zostało przeprowadzone wśród 66 przedsiębiorstw, do których został skierowany kwestionariusz ankiety. Badania trwały od sierpnia do października 2012 roku. Większość respondentów funkcjonowało w formie działalności gospodarczej osób fizycznych (54 podmioty), część przedsiębiorstw działało w formie spółki cywilnej (6) i spółki kapitałowej (6). Ankietowani prowadzili głównie działalność usługową (44 badanych), 5 przedsiębiorstw prowadziło wyłącznie działalność handlową, a 1 wyłącznie produkcyjną, 10 badanych prowadziło zarówno działalność usługową jak i handlową, zaś 2 działalność produkcyjną i usługową, a 4 prowadziły wszystkie rodzaje działalności. Biorąc pod uwagę liczbę zatrudnionych osób w przedsiębiorstwie, w badaniu wzięły udział 54 mikroprzedsiębiorstwa, 10 małych przedsiębiorstw i 2 średnie.

Spośród analizowanych podmiotów wyodrębnione zostały dwie podgrupy. Pierwszą z nich były przedsiębiorstwa, które pozyskiwały od IOB wyłącznie wsparcie finansowe. Drugą zaś jednostki, które obok dofinansowania korzystały także ze wsparcia merytorycznego („miękkiego”). W każdej z grup znalazło się dokładnie po 25 podmiotów, co w sensie statystycznym daje możliwość porównywania małych prób [Sobczyk, 1997, s. 154]

Analizując uzyskane wyniki zauważyć można wyraźną prawidłowość. Otóż w przypadku wszystkich czynników opisujących wpływ IOB na przedsiębiorstwa i przedsiębiorczość przeciętnie niższe oceny wystawione zostały przez te podmioty, które korzystały zarówno ze wsparcia finansowego, jak i merytorycznego (zobacz tablica 2).

Uzyskane wyniki pozwalają postawić tezę, że wraz ze wzrostem ilości i częstości kontaktów oraz współpracy z przedstawicielami IOB pogarsza się ocena możliwości ich kreatywnego oddziaływania na różne aspekty funkcjonowania przedsiębiorstw oraz ocena deterministycznego wpływu na przedsiębiorczość regionu. Jakość wsparcia „miękkiego” staje się więc czynnikiem negatywnie wpływającym na ogólny wizerunek instytucji otoczenia biznesu.

Tablica 2. Percepcja czynników wpływu IOB na przedsiębiorczość i przedsiębiorstwa regionu w ocenie badanych grup przedsiębiorców

Wyszczególnienie	Wsparcie finansowe	Wsparcie finansowe i merytoryczne	Zmiana percepcji
Wsparcie instytucji otoczenia biznesu wpływa pozytywnie na decyzję o uruchomieniu przedsiębiorstwa	4,20	4,08	-0,12
Wsparcie instytucji otoczenia biznesu podnosi konkurencyjności przedsiębiorstw	2,80	2,52	-0,28
Wsparcie instytucji otoczenia biznesu zwiększa szanse przetrwania przedsiębiorstw	4,16	3,88	-0,28
Wsparcie instytucji otoczenia biznesu poprawia wizerunku przedsiębiorstw	2,92	2,56	-0,36
Wsparcie instytucji otoczenia biznesu zwiększa szanse na zdobycie inwestorów zewnętrznych	4,00	3,36	-0,64
Wsparcie instytucji otoczenia biznesu zwiększa kompetencji pracowników	3,00	2,80	-0,20
Wsparcie instytucji otoczenia biznesu wpływa na innowacyjność przedsiębiorstwa	4,28	4,08	-0,20
Wsparcie instytucji otoczenia biznesu zwiększa rentowność przedsiębiorstw	3,68	3,84	0,16
Działalność instytucji otoczenia biznesu wpływa na rozwój województwa lubelskiego	3,20	3,16	-0,04
Działalność lubelskich instytucji otoczenia biznesu jest powiązana w sieć	2,92	2,72	-0,20
Instytucje otoczenia biznesu działające na terenie województwa lubelskiego przyczyniają się do budowy powiązań i współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami	2,36	2,00	-0,36
Instytucje otoczenia biznesu działające na terenie województwa lubelskiego są aktywne	3,88	3,44	-0,44
Instytucje otoczenia biznesu są chętne do podejmowania współpracy z przed-	2,44	2,36	-0,08

siębiorstwami			
Instytucje otoczenia biznesu działające na terenie województwa lubelskiego informują przedsiębiorstwa o swojej działalności	3,64	3,40	-0,24
Instytucje otoczenia biznesu działające na terenie województwa lubelskiego wykazują chęć do współpracy między sobą	2,56	2,16	-0,40
Wartość przeciętna	3,34	3,09	-0,25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Badania bezpośrednie, 2012]

Spśród wyszczególnionych powyżej różnic w ocenie behawioralnych aspektów wpływu IOB na realną sferę gospodarki regionu, trzy wykazały różnice istotne statystycznie (zobacz tablica 3). Nadmienić należy, że różnice istotne statystycznie jedynie we wskazanych przypadkach wynikają najprawdopodobniej z relatywnie małych liczebności prób. Symulacje wykazały, że w przypadku zwiększenia liczebności prób do np. 300 podmiotów w każdej grupie, przy zachowaniu tych samych wartości miar statystyki opisowej, istotne różnice obejmowałyby 14 z 15 analizowanych czynników opisujących jakość funkcjonowania IOB.

Przedsiębiorcy korzystający z łączonych form wsparcia (finansowe i merytoryczne) istotnie gorzej ocenili wpływ IOB na możliwość zdobycia inwestorów zewnętrznych, a także aktywność samych instytucji oraz ich chęć do wzajemnej kooperacji i współpracy.

Tablica 3. Istotne statystycznie różnice w percepcji czynników wpływu IOB na przedsiębiorczość i przedsiębiorstwa

Wyszczególnienie	Wsparcie finansowe	Wsparcie finansowe i merytoryczne	Poziom istotności	t	t*
Wsparcie instytucji otoczenia biznesu zwiększa szanse na zdobycie inwestorów zewnętrznych	4,00	3,36	0,05	2,20	1,68
Instytucje otoczenia biznesu działające na terenie województwa lubelskiego są	3,88	3,44	0,05	2,17	1,68

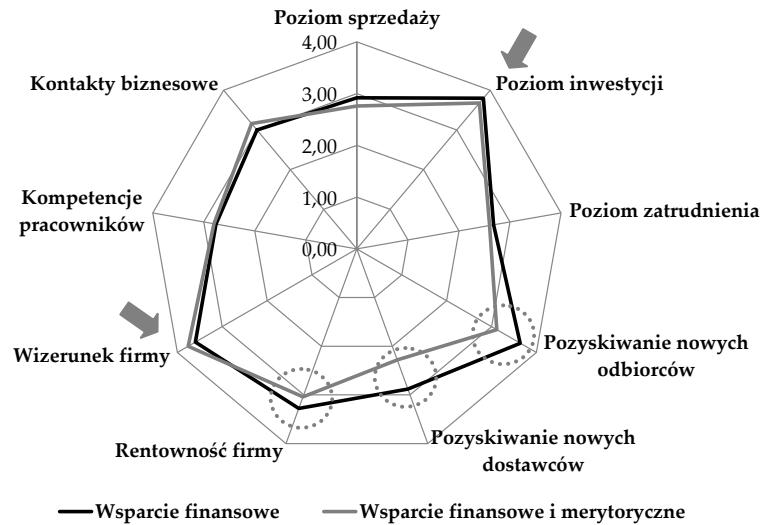
aktywne					
Instytucje otoczenia biznesu działające na terenie województwa lubelskiego wykazują niechęć do współpracy między sobą	2,56	2,16	0,05	2,00	1,68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badań bezpośrednich.

W ramach badań uszczegółowiających zbadane zostały zmiany percepcji wpływu IOB na wybrane, wewnętrzne obszary funkcjonowania przedsiębiorstwa. Okazało się, że różnice w ocenie wpływu wyrażone przez beneficjentów wyłącznie pomocy oraz podmioty korzystające oprócz wsparcia finansowego, także ze wsparcia merytorycznego, nie wykazują istotnych różnic (zobacz rysunek 1).

Na rysunku 1 zaznaczone zostały trzy czynniki (przerywana obwoluta), wykazujące najwyższy poziom zróżnicowania. Beneficjanci łączonego wsparcia (finansowe + niefinansowe) zauważalnie gorzej oceniali możliwość wpływu IOB na procesy pozyskania nowych dostawców i odbiorców, a także pozytywne ich oddziaływanie na rentowność przedsiębiorstwa. Potwierdzili tym samym wyniki przedstawione w tabelicy 3, wykazujące gorszą ocenę możliwości oddziaływania IOB na elementy otoczenia przedsiębiorstw. Warto także zwrócić uwagę, że badane przedsiębiorstwa relatywnie wysoko oceniły wpływ instytucji otoczenia biznesu na wizerunek przedsiębiorstwa oraz, co oczywiste, poziom inwestycji (czynniki zaznaczone strzałkami na rysunku 1). O ile pozytywne oceny drugiego ze wskazanych obszarów są naturalną konsekwencją efektów wynikających z udzielonego wsparcia finansowego, o tyle drugi z obszarów potwierdza powszechnie znaną opinię, że podmioty potrafiące skutecznie aplikować o środki oferowane przez IOB poprawiają swój rynkowy wizerunek.

Rysunek 1. Ocena percepcji oddziaływania IOB na wybrane obszary funkcjonowania analizowanych grup przedsiębiorstw

Źródło: Opracowanie własne.

Zakończenie

Uzyskane wyniki badań bezpośrednich zrealizowanych na grupie beneficjentów wsparcia ze strony IOB w województwie lubelskim stoją w opozycji wobec doświadczeń zaobserwowanych w niemieckiej, szwedzkiej i angielskiej praktyce gospodarczej. Polskie doświadczenia dowodzą, że podmioty korzystające z łączonej pomocy, obejmującej instrumenty finansowe oraz kompetencyjne gorzej oceniają wpływ i rolę IOB na przedsiębiorczość, niż jednostki absorbujące wyłącznie wsparcie o charakterze finansowym. Inaczej sytuacja przedstawia się w porównywanych krajach Unii Europejskiej, w których pomoc łączona (finansowa i merytoryczna) jest preferowana. Stwierdzone rozbieżności wymagają jednak dalszych prac badawczych. Otóż stwierdzone zostały na relatywnie małych próbach przedsiębiorstw, co może powodować określony stopień niedokładności pomiaru. W przypadku jednak potwierdzenia uzyskanych wyników rekomendować można przeprowadzenie pogłębionych badań identyfikujących przyczyny zaobserwowanych różnic w postrzeganiu IOB. Stanowiąc one mogą podbudowę do sformułowania określonych rekomendacji zorientowanych na optymalizację ich funkcjonowania.

Literatura

1. Bąkowski A., Matusiak K.B. (red.) (2008), *Wybrane aspekty funkcjonowania parków technologicznych w Polsce i na świecie* (2008), PARP, Warszawa.
2. *Business support services: an aid to growth* (2012), London Chamber of Commerce and Industry, London.
3. *Commission Staff Working Paper. Creating Top – Class Business Support Services* (2001), Commission of the European Communities, Brussels.
4. Eckl V., Rothgang M., Welter F. (2009), *Public Policy and Success of Business Start-ups in Germany*, Ruhr-Universität Bochum (RUB), Department of Economics, Bochum, Dortmund, Duisburg, Essen.
5. Frankfort-Nachmias C, Nachmias D. (2001), *Metody badawcze w naukach społecznych*, Wydawnictwo Zysk i S-ka, Poznań.
6. Grzegorzewska – Mischka E. (2010), *Współczesne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości w Polsce*, Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa.
7. Janasz W. (2004), *Innowacje w rozwoju przedsiębiorczości w procesie transformacji*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
8. Kramer J. (red.) (1994), *Badania rynkowe i marketingowe*, PWE, Warszawa.
9. Månsson J., Widerstedt B. (2012), *The Swedish Business Development Program – Evaluation and some methodological and practical notes*, European Regional Science Association, Vienna.
10. Sobczyk M (1997), *Statystyka*, PWN, Warszawa.
11. *Stan wdrażania Regionalnych Programów Operacyjnych 2007 – 2012* (2012), Monitor Regionalny, Warszawa
12. Szreder M. (2004), *Metody i techniki sondażowych badań opinii*, PWE, Warszawa.

Użyte skróty

IOB – instytucje otoczenia biznesu

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza porównawcza opinii przedsiębiorstw o działalności instytucji otoczenia biznesu i ich wpływie na wybrane aspekty rozwoju przedsiębiorczości oraz przedsiębiorstw w województwie lubelskim. W ramach artykułu zostały przedstawione wybrane problemy rozwoju i wsparcia przedsiębiorczości w kontekście doświadczeń innych państw. Dokonano również oceny postrzegania działalności IOB przez przedsiębiorców z regionu. Grupy

porównawcze stanowili przedsiębiorcy korzystający wyłącznie ze wsparcia finansowego oraz łączonych form obejmujących wsparcie finansowe i pozafinansowe (doradcze, kompetencyjne, szkoleniowe itp.).

Słowa kluczowe

IOB, wsparcie finansowe i pozafinansowe

Perceptions of the impact of business support for entrepreneurship in Lubelskie region (selected aspects) (Summary)

The purpose of this paper is a comparative analysis of business opinion about activities of business support and its impact on some aspects of entrepreneurship and business development in Lubelskie region. In paper are presented some problems in development and support of entrepreneurship (experience of other countries). Paper shows perception of business support by entrepreneurs from the region. Comparison concerned entrepreneurs which received financial support and these which received financial and non-financial support (counseling, training, etc.).

Keywords

business support, financial and non-financial support